

YOLSUZLUKLA MÜCADELEDE e-YÖNETİŞİM VE KIRGIZİSTAN'DAKİ DURUM

Prof. Dr. A.B. YERELİ

Hacettepe Üniversitesi, Maliye Bölümü, Ankara, Türkiye
aby@hacettepe.edu.tr

Arş. Gör. E. ATSAN

Hacettepe Üniversitesi, Maliye Bölümü, Ankara, Türkiye
eatsan@hacettepe.edu.tr

Arş. Gör. M. KIZILTAN

Hacettepe Üniversitesi, Maliye Bölümü, Ankara, Türkiye
mustafa.kiziltan@hacettepe.edu.tr

Özet

Bu çalışmada, teknolojik gelişmelere paralel şekilde devlet yönetimine katkısı her geçen gün daha da artan e-Yönetişimin devlet yönetiminde sağladığı faydalardan özellikle yolsuzlukla mücadele açısından önemi değerlendirilecek olup, Kırgızistan'da e-Yönetişim konusunda mevcut durum, atılan adımlar ve geleceği konusunda bilgiler verilecektir. e-yönetişim ile vatandaşlar daha hızlı ve daha kaliteli devlet hizmetlerinden faydalanma imkânına kavuşmakta, uygun olmayan düzenlemeler ve keyfi uygulamalar konusunda vatandaşların kendilerini ifade edebildikleri ve yönetime katılımlarını sağlayarak daha demokratik bir sisteme ulaşabilmektedirler. e-Yönetişim yolsuzlukla mücadelede Kırgızistan'da basit, şeffaf ve hesap verebilir bir yapı kurmak üzere özellikle son dönemlerde ciddi olumlu getirileri olmuş, bu yönde son ulusal strateji planında yolsuzlukla mücadelede yönetim ve bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımının artırılması ilk sıralarda yer alan hedeflerden sayılmıştır.

Anahtar kelimeler: e-Yönetişim, Yolsuzluk, Kırgızistan.

e-GOVERNANCE IN COMBATING CORRUPTION AND SITUATION IN KYRGYZSTAN

Abstract

In this study, the contribution of government increasing with each passing day the benefits of e-Governance in the state administration, especially the importance of the fight against corruption will be evaluated. e-Governance in the current situation in Kyrgyzstan, and the steps taken will be given information about the future. With e-governance, citizens will benefit from faster and better quality public services. Citizens will be able to express themselves against improper regulations and arbitrary practices and participation in management by providing a more democratic system are available. In Kyrgyzstan, e-governance in fighting corruption, simple, transparent and accountable to establish a structure has been particularly severe positive returns in recent years. In the fight against corruption, governance and increasing the use of information technology is one of the primary purposes on the recent national strategic plan.

Key words: e-Governance, Corruption, Kyrgyzstan.

1. Giriş

e-Yönetişim; özellikle kamu sektörü faaliyetlerine yeni bir seviye getirmekte, devlet yönetiminden, yönetişime geçişte yoğun şekilde bilgi ve iletişim teknolojilerinin interaktif kullanımını teşvik etmektedir. Kanungo (2004) e-Yönetişim'i; bilgi ve iletişim teknolojilerinin aktif olarak kullanımı ile kamu içerisinde, kamu ile yerel idare, özel sektör, vatandaşlar ve sivil toplum kuruluşları arasında etkin, etkili, şeffaf ve hesap verebilir şekilde bilgiye erişimini ve kullanımını sağlayan uygulamalar bütünü olarak tanımlamaktadır.

e-Yönetişim sayesinde kamu sektörü faaliyetleri dönüşüme uğramakta, bu dönüşümde de en gelişmiş teknolojileri kullanılarak (internet, mobil iletişim, LAN¹ ağ sistemleri, kapalı ve açık devre ağlar gibi karmaşık bilgi ve iletişim teknolojisi alt yapısı desteği ile) vatandaşların yönetime katılımı, yönetimde şeffaflığı ve hizmetlerin sunumunda etkinlik sağlanmaktadır. e-Yönetişimin temel amacı en yüksek etkinlikle ve en düşük maliyetle vatandaşlara internet aracılığı ile ulaşabilmektir (Siddique ve Khan, 2012: 1). Vatandaşlar ve devlet arasında iletişimi kolaylaştıran bu teknolojiler sayesinde, kamu hizmetlerinin sunumunda ahlaki çöküntüye yola açan, geçmişten günümüze süregelen yolsuzluk problemi ile daha etkin mücadele edilebileceği düşünülmektedir.

Yolsuzluk; özellikle gelişmekte olan ülkelerde olmak üzere bütün ülkelerin yaşadığı, ahlaki ve ekonomik boyutu da olan ve kurumsal yapıyı yıpratıcı bir sorun olarak yıllardan beri süregelen bir sorundur.

Hal böyle iken günümüzde yolsuzluk her ne kadar az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için bir sorun gibi gözükse de gelişmiş ülkelerde de bir üst yaşam formu ile karşımıza çıkabilmektedir. Bu sebeple yolsuzluğun kısa vadede işleri çözdüğü, kolaylaştırdığı veya hızlandırdığı gibi bir algı yanılmasına düşmeden, uzun vadede toplum üzerinde ahlaki etkisini önemseyerek, demokratik siyasi rejimlerde politika üstü bir amaçla güdülenerek sürekli kendini yenileyen mücadele yöntemleri üzerinde durulmalı ve minimize edilmeye gayret gösterilmelidir.

1970'lerden beri süregelen teknoloji patlaması ile toplumsal ve ekonomik hayatın birçok alanında sağlanan kolaylıklar devlet yönetiminde kendini göstermiş ve çeşitli kademelerde uygulanabilir sistemler oluşturulmuştur. Teknolojik gelişmeler ışığında yolsuzlukla mücadelede çalışmamıza konu ülke Kırgızistan da, tarihsel, jeopolitik ve sosyo-ekonomik yapısıyla özellikle son yıllarda elektronik araçların kullanımı yoluyla önemli adımlar atılmıştır. Geçmiş hükümetler döneminden kalan mirası ile yeni hükümet birçok atılım gerçekleştirmiş ve kamuda yönetim modelini uygulayarak daha şeffaf bir yönetim arzusu ile hareket etmiştir. Bu amaçla yolsuzlukla mücadelede e-yönetişimin rolü ve Kırgızistan'daki durumu anlatacak olan çalışmamız üç

¹ LAN (Local Area Network): Ev, okul, iş yeri gibi sınırlı coğrafi alanda bilgisayarları ve muhtelif donanımları birbirine bağlayan bir bilgisayar ağıdır.

bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk aşamasında yolsuzluk kavramı üzerinde durulacak olup, daha sonra yönetim, e-yönetişim ve e-devlet tanımlamaları ile e-yönetişimin yolsuzluk üzerindeki etkisi anlatılacak, son olarak Kırgızistan'daki yolsuzluk ve yolsuzlukla mücadelede e-devlet ve e-yönetişim reformları üzerinde durulacaktır.

2. İyi Yönetişimin Önünde Bir Engel: Yolsuzluk

Geleneksel anlamda yolsuzluk, toplumun ahlaki standartlarında bir düşüş olarak değerlendirilmektedir. Yolsuzluğu; kamu çalışanının özel çıkarları için kamu malını kötüye kullanması olarak tanımlayan Kaufmann (1997), bu tanımını Kautilya'nın² yolsuzluk betimlemesine dayandırmaktadır. Ona göre, Antik Çağ'da yaşamış olmasına rağmen Kautilya, ülkeler arasındaki ticaretin çeşitli araçlarla kısıtlanması ve bu kısıtlamalarda başrol oynayan gümrüklerdeki bürokrasi ile yolsuzluk arasındaki ilişkiyi çok iyi idrak etmiştir. Çünkü kısıtlanan ticaretin önünü açmak veya bürokrasiyi kolay yoldan aşmak isteyen ticaretçiler bunun için rüşveti kullanmaktadır. Ticaret ile yolsuzluk arasındaki bu sıkı ilişkinin yanında, Kautilya'nın yolsuzluğa ilişkin ifadeleri, yolsuzluğun sadece rüşvetten ibaret olmadığını da göstermektedir. Çünkü Kautilya, kamu çalışanlarının kendi çıkarları için kamu malını çaldığını yani yetkilerini kötüye kullandıklarını açıkça ifade etmektedir.

Klitgaard (1988) ise yaptığı tanımda bu ilişkiyi açıkça ortaya koymaktadır. Yolsuzluğu tekel gücü elde etme isteği ve kamusal şeffaflık toplamından kamu yöneticisi sorumluluğunun çıkarılması olarak tanımlamaktadır. Ona göre yolsuzluk çok farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Bunlardan bazıları; rüşvet verme, kayırma, dolandırıcılık, zimmete para geçirme, yüksek fiyat uygulamaları ve rüşvet alarak bürokrasi işlemlerini hızlandırma olarak sayılabilir.

Kamu bürokrasisi, ticari izinler ve ürün lisanslarının dağıtımını organize eden, bunlara ilişkin harcama izinlerini düzenleyen ve/veya doğrudan piyasada çeşitli alanlarda faaliyet gösteren firmaları düzenleyen bir konumdadır. Kamu çalışanları ellerindeki bu tekel gücünü kullanarak firmaların ticari faaliyetlerini sınırlayabilmektedirler. Firmalar ise, ticari faaliyetlerini engelleyen bu kısıtlama ve sınırlamalardan kurtulmak için, kabul edeceğini düşündükleri kamu çalışanlarına rüşvet teklif edebilmektedirler. Kamu çalışanlarının rüşveti kabul etmesi ise bürokrasiden bir kurtuluş anlamına gelmektedir (Shleifer ve Vishny, 1993).

Yolsuzluğun ana unsurları, ekonomik, politik ve kültürel faktörler (Rose-Ackerman, 1994, 1999, 2004 ve Klitgaard 1995, 1996) tarafından belirlenebilmekte, ekonomik ve sosyal ilişkileri aşındıran bir unsur olarak literatürde karşımıza çıkmaktadır. Karşılıklı menfaat ilişkilerine

² Kautilya (veya Çanakya): yaklaşık MÖ 350-283 yıllarında yaşamış, ilk Maurya İmparatoru Çandragupta'nın danışmanı ve başbakanı, Arthashastra adlı antik Hint siyasetnamesinin yazarıdır.

dayanan yolsuzluk, literatürde çok çeşitli türlerde tanımlanmış olsa da, genel olarak ekonomik ve politik yolsuzluk olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır.

- **Ekonomik Yolsuzluk:** Ekonomik yolsuzluğun çeşitli türleri vardır. Bu türler temel olarak, maddi çıkar elde etmek isteyen kamu çalışanlarının, yetkileri dâhilindeki kamu gücünü veya kamu otoritesini kendi çıkarına yönelik olarak kullanmasıdır. Kamu gücünü veya kamu otoritesini kamu yararına olmayacak şekilde kullanılması, piyasa işleyişinin kısmen sekteye uğramasına veya tamamen bozulmasına neden olmaktadır.

Ekonomik yolsuzluğun temelinde maddi kazanç elde etme dürtüsü yatmaktadır. Rüşvet, zimmet, haraç, kara para aklama ve rant sağlama gibi yasal olmayan davranışlar maddi kazanç elde etme dürtüsünün sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Rüşvet verme en önemli ekonomik yolsuzluk türlerinden biridir (Morgan, 1998). Rüşvet, kamu çalışanının para veya başka bir başka şekilde menfaat elde etmek için kamusal görev ve yetkisini kötüye kullanmasıdır. Rüşvet davranışı kamu malının veya hizmetinin sunulması sırasında rüşvet veren kişi veya kurumlara ayrıcalıklı işlem yapmayı gerektirmektedir. Genel kullanım açısından çoğu zaman rüşvet ile bahşiş ve hediye kavramlarının aynı anlamda kullanıldığı görülmektedir. Oysa rüşvet, cezası kanunlarla belirlenmiş bir suçken, bahşiş ve hediyede ise böyle bir durum söz konusu değildir (Tanzi, 1998).

Ekonomik yolsuzluğun diğer bir türü olan zimmet, kamu çalışanının kişisel kullanımına verilen kamu malı veya kıymetini, kendi malıymış gibi kullanması anlamına gelmektedir. Örneğin, bir kamu çalışanına kamu işlerini yürütmesi için tahsis edilen bilgisayarın, aynı kamu çalışanı tarafından kendi hesabına geçirilmesi bir zimmet eylemidir. Aynı şekilde bir kamu çalışanının özel aracına aldığı benzini devlet bütçesinden karşılaması da zimmete örnek olabilir.

Ekonomik yolsuzluklardan bir diğeri olan haraç (irtikap) ise, kamu çalışanının, kamudaki işini yaptırmak isteyen bir bireyden, zorla, bu işi yapma karşılığında bir bedel istemesini ifade eder.

Diğer bir ekonomik yolsuzluk türü olan rant kollama ise, genel olarak çıkar ve baskı gruplarının faaliyetlerinin bir sonucudur. Buna göre ekonomik veya sosyal menfaat peşinde olan çıkar ve baskı gruplarının, bu menfaatleri elde etmek için kamu çalışanlarına yönelik olarak yaptıkları harcamalar rant kollama davranışının temelidir (Aktan, 2001:61).

- **Politik Yolsuzluk:** Politik yolsuzluk, politik karar alma sürecine etki eden aktörlerin davranışları sonucunda ortaya çıkan bir olgudur. Seçmenler, politikacılar, bürokratlar, baskı ve çıkar grupları bu aktörlerin en önemlileridir. Bu aktörler kendi çıkarlarını korumak veya bu çıkarları arttırmak için hukuki, ahlaki, dini veya kültürel kuralları görmezden gelen davranışlarda bulduklarında politik yolsuzluğa neden olmaktadır (Aktan, 2001: 52).

Politik yolsuzluk türlerinden biri olan kayırmacılık; hak etmeyen bir kişiye yasaları görmezden gelerek arka çıkmak ve rakiplerinin önüne geçmesini sağlamak anlamına gelmektedir. Kayırmacılık için halk arasında daha çok “torpil” kelimesi kullanılmaktadır. Kayırmacılık; akraba kayırmacılığı (Nepotizm), eş-dost kayırmacılığı (Kronizm), siyasal kayırmacılık, hizmet kayırmacılığı ve patronaj gibi türlere sahiptir. Kayırmacılık türlerinden biri olan patronaj, seçimle işbaşına gelen iktidar partisinin kendisine yakın olarak gördüğü kişileri, özellikle üst düzey kamu kurumlarına görevli olarak atamasını ifade eder.

Son yıllarda uluslararası birçok kuruluş bünyesinde kamuda şeffaflığın artırılmasına yönelik olarak önemli çalışmalar yürütmektedirler. Bu kuruluşlardan özellikle Afrika ve Asya genelinde faaliyet gösteren “Business Crime Control” (Ricks, 1995) ve “Transparency International” (Eigen, 1995) yolsuzlukla mücadelede önemli tespitleri bulunan iki önemli sivil toplum kuruluşudur. Bunların yanında Birleşmiş Milletler, OECD, Dünya Bankası ve Avrupa Birliği de özellikle maddi yardımlar öncesinde ilgili ülkelerin yolsuzlukla mücadelede kayda değer adımlar atmalarını ve bu yönde taahhütler vermelerini isteyebilmektedirler.

3. Yolsuzlukla Mücadelede e-Yönetişim

Yönetişim; merkezi otoritenin hiyerarşik açıdan yukarıdan aşağıya doğru hâkimiyetini esas alan geleneksel yönetim anlayışı yerine, hükümetler, yerel yönetimler, iş çevresi, işçiler ve işçi sendikaları, hükümet dışı kuruluşlar gibi tüm toplumsal aktörlerin karşılıklı işbirliği ve uzmanlaşmasına dayanan, katılımcılığı ve sivil toplum kuruluşlarını ön plana çıkaran, şeffaflığı, hesap verme sorumluluğunu, yetki devri ve yerindeliği esas alan bir anlayış olarak ifade edilebilir (DPT, 2007: 4).

Geleneksel devletten e-devlete geçiş süreci ile bilgi ve iletişim teknolojilerinin vatandaş odaklı bir şekilde devlet mekanizmasını dönüştürmesi sonrası yönetim kavramı yerini yönetişime bırakmıştır. Böylece daha şeffaf bir devlet ve vatandaşın yönetime katılımının sağlanması ile daha demokratik bir yapı arzulanmaktadır. Ancak yolsuzluk; gerek ekonomik, gerekse de politik nedenlerle arzulan iyi yönetim organlarının etkili şekilde çalışmasını engellemekte ve gerekli adımların atılmasını geciktirmektedir.

e-Yönetişim ise, devlet organlarının bir web sayfası düzenleyerek internet üzerinden yayın yapmalarının çok ötesindedir. e-Yönetişim, bilgi ve iletişim teknolojileri kullanılarak, bilginin ve kurumlar arası iletişimin fiziki alandan sanal alana geçerek serbestçe yapılmasından, vatandaşların, özel şirketlerin ve çalışanların yararına olacak şekilde her türlü hizmete ulaşımının sağlanması olarak ifade edilebilir. Backus (2001)'a göre e-yönetişim, devlet-vatandaş ve devlet-özel sektör arasındaki işlemlerin basitleştirilmesi ve demokratikleştirilmesi anlamında kullanılan

elektronik uygulamaların tamamı şeklinde tanımlanabilir. e-Yönetişim kavramsal olarak ise yönetişimin, bilgi ve iletişim teknolojileri ve özellikle internetten büyük ölçüde faydalanarak gerçekleştirilmesini ifade etmektedir (Saatçioğlu, 2010: 239; Palvia ve Sharma, 2007: 2). e-Yönetişimde internet altyapısı sayesinde paydaşlar arasında artan karşılıklı ilişkiler vurgulanmaktadır (Tejasvee vd., 2010: 299). e-Yönetişim, kamu politikalarının belirlenmesi, tartışılması, uygulanması ve denetlenmesi aşamalarında farklı yönetsel aktörlerin çevrimiçi ağ bağlantısı ile aktif katılımını da kapsamaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinden azami ölçüde faydalanılması ile süreç ve yapıları uygulamaya çalışan yönetim bilgi çağının bir gereğidir. (Yıldırım, 2010: 40). Bu yönüyle, internet aracılığıyla kamu hizmetlerinin dağıtım aracı olarak, vatandaşların ve hizmet alıcılarının memnuniyet düzeyiyle eş anlamı olacak biçimde kullanılmaktadır (Finger ve Pecoud, 2012: 6).

e-Yönetişim, sadece devletin sahip olduğu internete dayalı bir web sayfasını içermez (Erdal, 2004: 12). Bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanmakta, hem de devletin vatandaşlara hizmet sunumunda fonksiyonları ve süreçleri de bütünleştirmektedir. Bu şekilde de bir iş kültürü ve zihniyeti ortaya çıkarmaktadır (Veeranki, 2009: 280). e-Yönetişim, yatay olarak yetki, kaynak ve görev aktarımının yapıldığı, toplumla bütünleşmiş biçimde devleti, sivil toplumu ve özel sektörü de kapsayan, bilgi ve iletişim teknolojilerince desteklenmektedir (Demirel, 2010: 90). Dolayısıyla e-yönetişim ile internet eksenli ağ yapılanmasına dayalı, çok aktörlü ve dinamik bir denge içerisinde toplumun tüm aktörlerinin siyasal ve yönetim politikaları oluşturma sürecine katılımıyla kamu yönetiminde “esneklik, hızlı karar alma, hesap verebilirlik, şeffaflık, bilgi edinme hakkı, siyasal katılım ve demokrasiye dayalı bilgi toplumu kültürü” yaratılmaya çalışılmaktadır (Doğan ve Ustakara, 2013: 8).

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin (BİT) kamu kurumları nezdinde kullanımı arttıkça sadece kamu sektöründe değil, toplumun tamamında etkisinin olacağı tahmin edilmektedir. Kamu kurumları BİT kullanımı ile daha şeffaf ve hesap verebilir bir yapıya bürünerek daha etkili ve etkin kararlar almakta ve kamu hizmeti sunmaktadırlar. Ancak literatürde Cisar (2003), Tangkitvanich (2003), ve Mahmood (2004) yolsuzlukla mücadelede e-yönetişimin kullanılabilmesi için kapsamlı bir modellemenin yapılmasının gerekli olduğunu vurgulamakta, e-yönetişim sistemlerinin politika yapıcılar ve kamu yöneticileri açısından da iyi anlaşılması gerektiğini belirtmişlerdir. Gerçekten bu sistemler ile arzulanan ile gerçekten yapılan arasında “anlaşılır” olma faktörünün etkisi oldukça fazladır.

Andersen (2009) yapmış olduğu deneysel çalışmada yolsuzluğun kontrolü üzerinde e-devletin etkisini 149 ülke için ölçmüş ve e-devlet uygulamalarının %10 olan payının %90 gibi

bir seviyeye çıkması ile yolsuzluk üzerindeki kontrolün %10'dan %23'e yükseldiği tespitini yapmıştır.

Teknolojideki hızlı değişim ve teknolojinin toplumda yaygınlaşması, e-devlet, e-yönetişim ve m-devlet (Mobil devlet) gibi kavramlar artık günümüzde geleneksel yönetim sistemlerinin yerini almaktadır. Bertot ve diğerleri (2010) yapmış oldukları çalışmada BİT'in devlette artan uygulamalarının, şeffaflığın artmasını sağladığını ve dolayısıyla yolsuzluğu azalttığını vurgulamaktadırlar. Bhuiyan (2010) devlet fonksiyonlarındaki dönüşümün ve modernizasyonun Bangladeş'te hem yolsuzluğu hem de yoksulluğu azalttığını ve bu sayede vatandaşlara daha düşük maliyetli hizmet sunumu gerçekleştirdiğini belirtmiştir. Bir diğer çalışmada ise Pardhasaradhi ve Redy (2013), e-yönetişim sistemlerinin Hindistan örneğinde yönetimi daha basit ve daha şeffaf hale getirdiğini ve bu sebeple yolsuzluğa sebebiyet veren işlemlerin takibini kolaylaştırdığını ifade etmişlerdir. Elbahnasawy (2014) e-devletin ve internetin yaygınlaşmasının, yolsuzluğa etkisini incelediği çalışmasında; internetin yaygınlaşması, telekomünikasyon alt yapısının gelişmesi ve daha kaliteli çevrimiçi hizmetlerin artması ile e-devlet uygulamalarının yolsuzluğu azaltan etkili bir araç olduğunu vurgulamıştır.

Rose-Ackerman (1978, 1994) ve Klitgaard (1988, 1995, 2004) çalışmalarında konuyu asil-vekil ilişkisi çerçevesinde ele almışlar, kurumsal yapının / mekanizmanın yolsuzlukla mücadelede karşılaşılabileceği 3 durumu ifade etmişlerdir;

- i. Devletin kamu hizmeti sunumunda tekel konumunda olması,
- ii. Kamu yetkililerine verilen izin derecesi,
- iii. Kamu kurumlarında kullanılan sistemin şeffaflık ve hesap verebilirlik derecesi.

e-Yönetişimin yolsuzlukla mücadelede en etkin yönlerinden bir tanesi şeffaflık sağlamasıdır. Özellikle politik yolsuzluğun takip edilmesi, izlenmesi ve önlenmesi bakımından kamu birimlerinin tekel gücünü ellerinden alarak, vatandaşlar ve diğer paylaşımcılar tarafından şeffaf bir şekilde kontrol edilebilmesi e-yönetişimin en önemli katkılarından birisidir (Pathak vd. 2007: 198).

e-Yönetişimin stratejik amacı bütün paydaşlar, vatandaşlar ve özel sektör açısından yönetimi basitleştirmek ve desteklemektir. e-Yönetişim, iyi yönetimi sağlamak amacıyla elektronik sistemleri kullanarak; daha güçlü, daha sorumlu ve kapsayıcı bir demokrasiye kapı aralamaktadır.

Günümüzde aktif olarak kullanılan ve geliştirilen, yolsuzluğun önlenmesi ve tespiti amacıyla geliştirilmiş basit, doğru, hesap verebilir, duyarlı ve şeffaf (S.M.A.R.T. – Simple, Moral, Accountable, Responsive and Transparent) e-yönetişim modelleri, yönetişimin doğasına göre beş ana alana göre sınıflandırılmaktadır;

Bunlardan ilki olan “Yayın Modeli” (Broadcasting Model), ağırlıklı olarak internet gibi bilgi ve iletişim araçları ile topluma ulaşmayı hedeflemektedir. Bu modelde ne kadar vatandaşa ulaşılabilirse, kullanılan yönetim mekanizması o kadar etkili olacaktır. İkinci model olan “Kritik Akım Modeli” (Critical Flow Model), kritik mahiyette olan bilgilerin (parlamento görüşmeleri, yargı kararları, yerel yönetim gibi) BİT veya yayın ağı yoluyla dağıtılmasını hedeflenmektedir. Üçüncü model ise Karşılaştırmalı Analiz Modeli’dir (Comparative Analysis Model). Kötü yönetim uygulamalarının karşılaştırılarak analiz edilmesini, bu yolla da iyi yönetime ulaşmayı hedeflemektedir. Dördüncü model olan “e-Müdafaa/Lobicilik veya Baskı Grubu Modeli” (e-Advocacy/Lobbing and Pressure Group Model) ise, global düzeyde sivil toplumun geniş yelpazede global kararları etkilemesini sağlamayı amaçlamaktadır. Beşinci ve son model olan “İnteraktif Hizmet Modeli” (Interactive-Service Model) ise vatandaşların doğrudan hükümet kararlarına, planlarına ve politikalarına katılımlarını sağlayacak yeni bir ufuk aralamakta, hükümetin şeffaflığı ve hesap verebilirliği yolunda önemli bir rol oynayabilmektedir (Siddique ve Khan, 2012: 15).

Toplumun bilgi teknolojilerine entegre olması ile devlet-vatandaş iletişimi kolaylaşmış, kamusal hizmetlerden faydalanan gruplar yeniden şekillenmiştir. Geleneksel yönetimde devlet ve özel sektör ayrımı yapılırken, e-yönetişimin yerleşmesi ile birlikte toplum içerisinde paydaşlar arası sistemler yedi ana kategoride sınıflandırılabilir:

- G2C (Government to Citizen): Devletten vatandaşa,
- G2B (Government to Business): Devletten özel sektöre,
- G2E (Government to Employee): Kamudan personeline,
- G2G (Government to Government): Kamu biriminden diğer bir kamu birimine,
- C2G (Citizen to Government): Vatandaştan devlete,
- G2CS (Government to Civil Societal Organisations): Devletten sivil toplum kuruluşlarına,
- C2C (Citizen to Citizen): Vatandaştan vatandaşa şeklinde olmak üzere e-yönetişim

sistemleri faaliyet gösterebilmektedir.

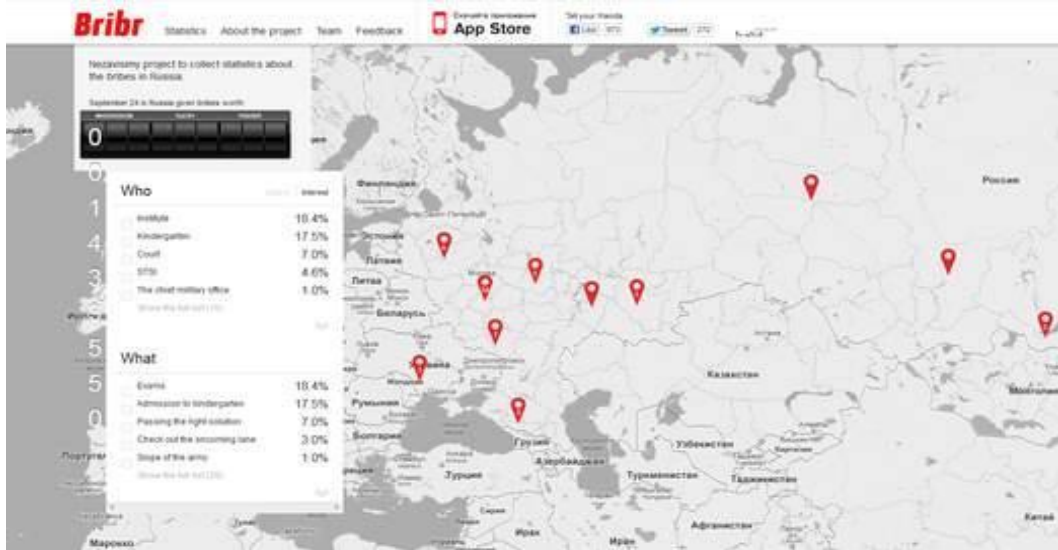
e-Yönetişim sistemleri devletler için hala yeni bir kavram olmakla birlikte teknolojinin ilerlemesi ile sürekli yenilenen bir yapıya sahiptir. Günümüzde özellikle yolsuzlukla mücadelede gerek vatandaşı gerek devlet personeli bu mücadeleye interaktif şekilde çekecek sistemler oluşturulmaktadır. e-yönetişim ile yönetim maliyetleri düşürülmeye, daha etkin, daha basit ve hesap verebilir bir sistem yaratmaya gayret edilmekte olup devlet yönetiminde de bu sistemlerden faydalanarak bu gayelere uyumlu uygulamalar yapılması çoğu zaman yolsuzluğu doğrudan değil de dolaylı olarak ortadan kaldırabilmektedir. Bunun

yanında doğrudan yolsuzlukla mücadelede vatandaşı da sisteme çeken bazı örnek uygulamalar da bulunmaktadır: Şimdi bu örnek uygulamalardan dikkat çekenlere daha da yakından bakalım;

3.1.Örnek Uygulamalar

• Örnek Uygulama 1: Anti-Yolsuzluk Mobil Uygulaması (Rusya- Bribr)

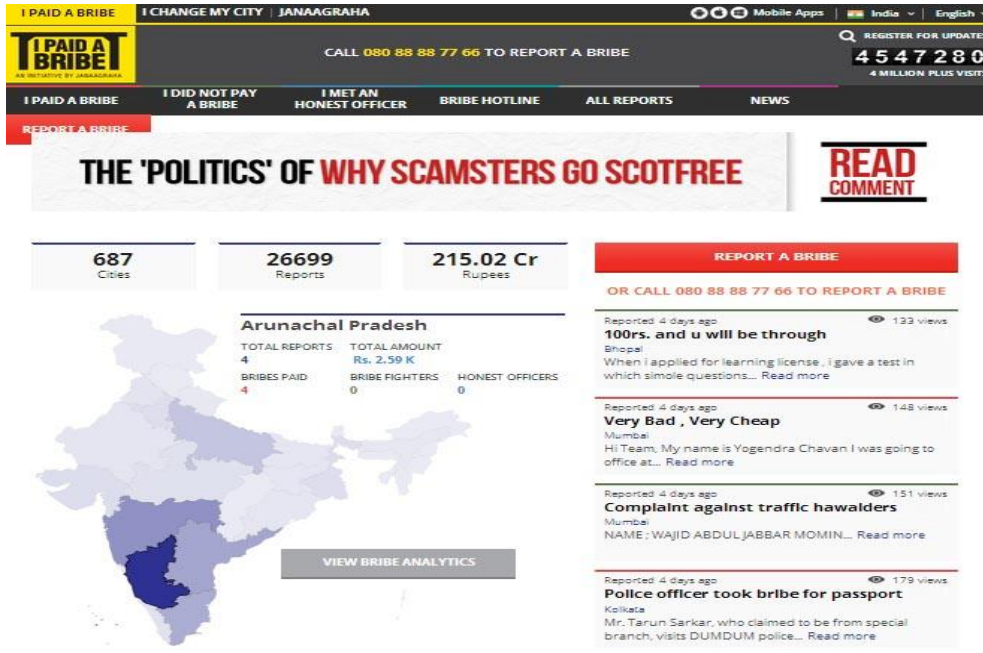
Rusya için 2012 yılında geliştirilen ücretsiz mobil uygulama ile insanları anonim şekilde kimliklerini ifşa etmeden ödedikleri rüşvetleri ve nerede ödediklerini açıklamaya teşvik etmektedir. Bu uygulama ilgililer tarafından ulusal rüşvet haritasında da izlenebilmektedir. Her ne kadar görsel açıdan güzel bir uygulama olsa da kullanıcı profilinin daha ciddi şekilde değerlendirilmesi ve programın daha kurumsal bir görsellikte olması gerektiği tavsiye edilmektedir (PwC, 2013: 105). Bu uygulamaya ilişkin ekran görüntüsü aşağıdaki gibidir (Şekil 1).

Şekil 1. Bribr Uygulaması Ekran Görüntüsü

• Örnek Uygulama 2: Anti-Yolsuzluk Web Sayfası (www.ipaidabribe.com)

Hindistan'da ilk olarak faaliyet gösteren web sitesi aracılığı ile istendiği takdirde kullanıcının kimliğinin gizli tutulduğu portalda; rüşvet hakkında, nerede ödendiği, nasıl verildiği, büyüklüğü gibi detayların rapor edilebildiği uygulamada, idarecinin iyi niyeti sayesinde rüşvete engel olduğunu gibi idareye özgü bilgiler de verilebilmektedir. Site günümüzde Hindistan dışında Pakistan, Suriye, Sri Lanka, Kenya, Zimbabve, Fas, Yunanistan, Azerbaycan, Ukrayna, Macaristan, Guyana ve Kolombiya'da da faaliyet göstermektedir.

Şekil 2. Ipaidabribe Sitesinin Ekran Görüntüsü

3.2. e-Yönetişim Sistemleri Kullanımında Mevcut Tehditler

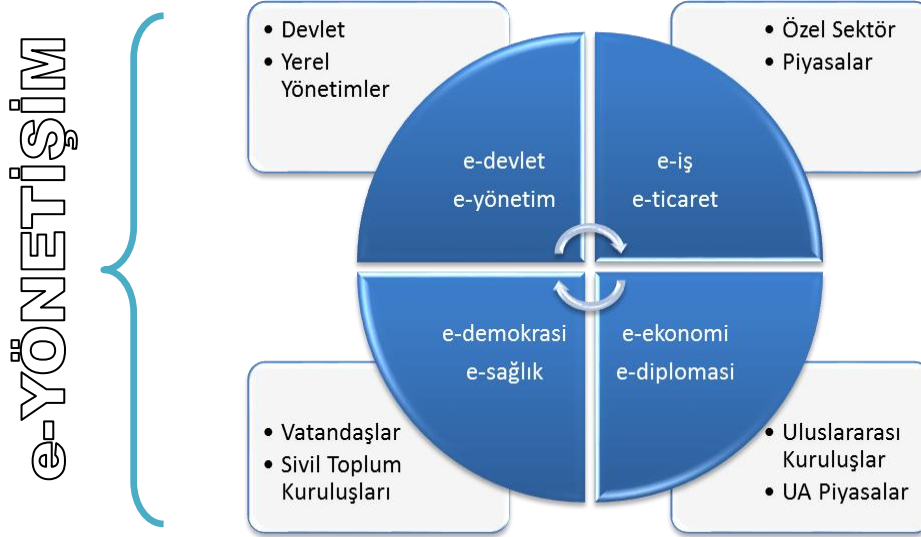
Her ne kadar “fırsatları ve avantajları” bulunsa da e-yönetişimin özellikle bilgi teknolojilerinden kaynaklı bazı tehditleri de bulunmaktadır. Bunları teknolojik yatırımların getireceği ek yük, teknik eğitim süreci ve bunun maliyeti, ayrıca muhtemel güvenlik açıklarının doğuracağı riskler olarak sıralayabiliriz.

e-Yönetişimden, e-ticaret’e, e-öğrenme’den, e-sağlığa, m-yönetişim’den m-sigorta’ya kadar mahremiyet derecesinde ve finansal boyuta kadar stratejik birçok bilginin depolandığı sanal bir dünyada iyiler olduğu kadar kötüler (ülkeye zarar vermek isteyenler) ve çirkinler (kendi yararına bilgi hırsızlığı yapanlar) de bulunabilmektedir. Sanal ortamdaki birçok saldırı yöntemi (Brute Force Saldırısı, Bumerang Saldırısı, DoS saldırısı vb. gibi) günümüzde elektronik hayatı tehdit edebilmektedir (Roy ve Karforma, 2011: 333-334). Bu unsurların üzerinde durularak, uzun dönemli şekilde planlamanın yapılması ve muhtemel senaryoların dikkate alınarak (olağan üstü afetler, savaş, siber saldırı vb.) e-yönetişim sistemlerinin oluşturulması ve yürütülmesi, kamu hizmetlerinin kesintisiz şekilde sunulabilmesi açısından hayati derecede önemlidir.

3.3. e-Yönetişimin Sosyo-Ekonomik Ağ Yapısı

e-Yönetişim, e-demokrasi ve e-devlet olmak üzere iki kavram üzerinde yükselmektedir. e-Demokrasi, devlet (seçilen) ile vatandaş (seçen) arasındaki elektronik iletişimi anlatmakta, e-devlet ise kamu hizmetlerinin elektronik olarak sunulmasını ifade etmektedir (Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2007: 10). e-Yönetişimin yerine özel kesim ile ilişkisini belirtmek bağlamında e-

iş veya e-ekonomi de denilebilir. Bu durumda e-yönetişim; e-demokrasi, e-devlet ve e-ekonomi gibi modellerle ilişkili bir bütün haline gelmektedir (Uçkan, 2003: 3). e-Devlet, e-iş/e-ekonomi, e-demokrasi ile ilişkili e-yönetişimin sosyo-ekonomik ağ yapısı modeli Şekil 3'te gösterilmiştir.

Şekil 3. e-Yönetişim Modeli ve Sosyo-Ekonomik Ağ Yapısı

Şekil 3'te de görüldüğü üzere e-yönetişim; e-devlet yapılanmasının toplumsal aktörler tarafından içselleştirilmiş bir halidir. Yani e-yönetişim, toplum içerisinde devlet ve devlet dışındaki aktörlerin e-devlet ilke ve varsayımlarını benimseyerek, ağ üzerinden etkileşime geçmesini ifade etmektedir. Bu şekilde, e-devlet ilke ve politikalarını uygulayan aktörler, ağ üzerinden yönetim mekanizmasını dijital bilgi tabanına uygun olarak dönüştürmektedirler. İçselleştirilmiş olan bu yeni oluşum da e-yönetişim adını almaktadır (Doğan ve Ustakara, 2013: 8).

4. Kırgızistan'da Yolsuzluk

Sovyetler Birliğinin dağılması ile 1991 yılında bağımsızlığını ilan eden Kırgızistan (Kırgız Cumhuriyeti) 'ın ilk seçilmiş Cumhurbaşkanı olan Akayev'in 2005 yılında iktidardan uzaklaştırılması sonrası, "yolsuzlukla mücadele ve ekonomik ve sosyal reformlar" söylemi ile başa geçen Bakiyev'in de statüko ile mücadele edememesi, iddialara göre gerçekleştirilen bütün reformların şahsi menfaatine göre şekillendirmesi, aile fertlerini kritik yerlere yükseltmesi gibi taahhütlerine aykırı icraatlar nedenleri ile yolsuzluk, kronizm ve kayırmacılık gibi problemler 2010 yılında Bakiyev iktidarının da sonunu getirmiştir. Bunun sonucunda 2011 yılında seçimleri kazanan Atambayev, yapmış olduğu seçim konuşmasında yolsuzluk dolayısıyla ülke ekonomisinin yaklaşık 500 milyon \$ zarar ettiğini belirterek, yolsuzlukla öncelikli şekilde mücadelenin sinyallerini vermiştir (Nichol, 2012: 9).

Bu mücadele ve siyasi iktidarın kararlı tutumu sonucunda Kırgızistan, uluslararası bir şeffaflık izleme örgütü olan “Transparency International” 2011 yılı yolsuzluk algısı endeksinde 100 puan üzerinden 21 puan ile 17 ülkeyi geride bırakarak 182 ülke içerisinde 165. sırada yer almakta iken, 2012 yılında ise 100 puan üzerinden 24 puan ile 21 ülkeyi geride bırakarak 174 ülke içerisinde 154. sırada yer almış, 2013 yılında ise dört basamak daha yükselerek 24 puan ile 26 ülkeyi geride bırakarak 177 ülke içerisinde 150. sırada yer almıştır (Tablo 1). Yapılan reformların devam ettirilmesi ve kararlı mücadeleye rağmen halen dünya sıralaması açısından ciddi boyutlarda yolsuzluk algısı taşıyan Kırgızistan’ın önünde, yapılacak daha çok işi olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 1. Yıllar İtibariyle Kırgızistan’ın Transparency International İndeks’teki Konumu

Yıl	CPI Puanı	Ülke Sıralaması / Toplam Ülke	Ülke / Bölge	Kullanılan Anket
2011	21	164 / 182	Kırgızistan	8
2012	24	154 / 174	Kırgızistan	6
2013	24	150 / 177	Kırgızistan	6

Kaynak: www.transparency.org

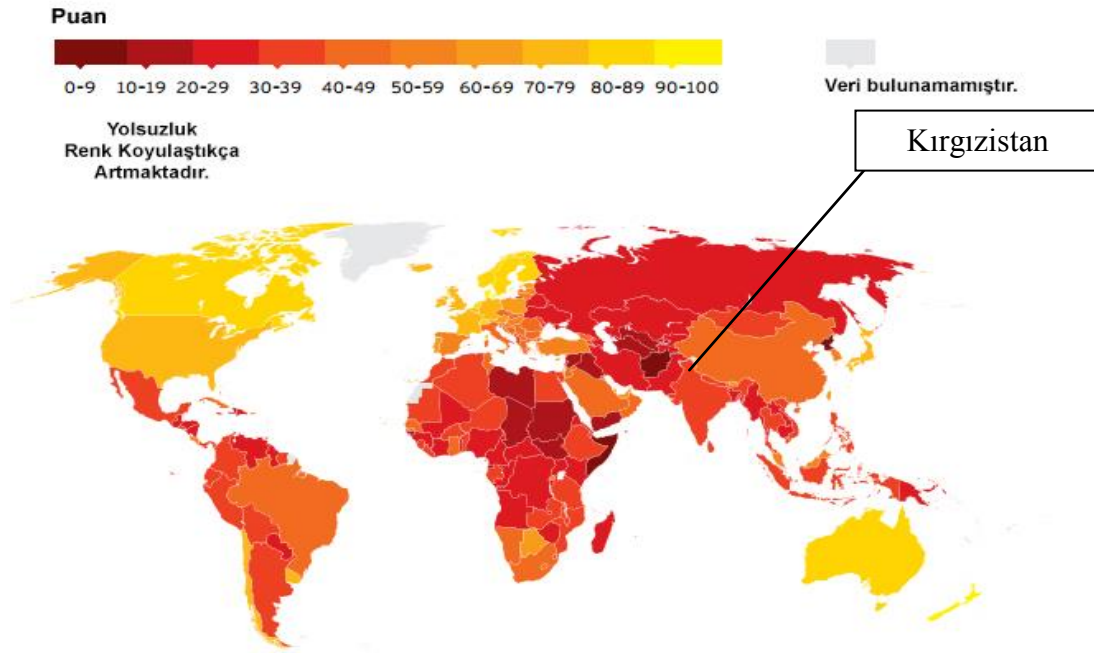
Ayrıca Kırgızistan, 20 ülkeyi kapsayan Doğu Avrupa ve Orta Asya grubu ülkeleri içerisinde ise Özbekistan, Türkmenistan ve Tacikistan’ın önünde 17. sırada yer almaktadır (Tablo.2). Çevre ülkelere bakıldığında yolsuzluk puanı açısından durum pek iç açıcı olmamakla birlikte Kırgızistan’da yolsuzluğun jeopolitik, tarihsel ve sosyoekonomik etkileri de göz ardı edilmemelidir.

Tablo 2. 2013 Yılı Orta Asya Bölgesi - Transparency International Endeksi

Bölgesel Sıralama	Ülke / Bölge	KOD	2013 Sıralama	CPI 2013 Puanı	CPI 2012 Puanı	Yolsuzluk Durumu
1	Türkiye	TUR	53	50	49	Bozulmuş
2	Gürcistan	GEO	55	49	52	Bozulmuş
3	Makedonya	MKD	67	44	43	Bozulmuş
4	Karadağ	MNE	67	44	41	Bozulmuş
5	Bosna Hersek	BIH	72	42	42	Bozulmuş
6	Sırbistan	SRB	72	42	39	Bozulmuş
7	Ermenistan	ARM	94	36	34	Daha fazla bozulmuş
8	Moldovya	MDA	102	35	36	Daha fazla bozulmuş
9	Kosova	KOS	111	33	34	Daha fazla bozulmuş
10	Arnavutluk	ALB	116	31	33	Daha fazla bozulmuş
11	Beyaz Rusya	BLR	123	29	31	Daha fazla bozulmuş
12	Azerbaycan	AZE	127	28	27	Daha fazla bozulmuş
13	Rusya	RUS	127	28	28	Daha fazla bozulmuş
14	Kazakistan	KAZ	140	26	28	Daha fazla bozulmuş
15	Ukrayna	UKR	144	25	26	Daha fazla bozulmuş
16	Kırgızistan	KGZ	150	24	24	Daha fazla bozulmuş
17	Tacikistan	TJK	154	22	22	Daha fazla bozulmuş
18	Türkmenistan	TKM	168	17	17	En fazla bozulmuş
19	Özbekistan	UZB	168	17	17	En fazla bozulmuş

Kaynak: www.transparency.org

Dünya Bankasının yıllık “Dünya Yönetişim Göstergeleri” (WGI)’ne göre oluşturulmuş “Dünya’da (177 Ülke/Bölgeyi Kapsayan) Kamu Sektöründe Algılanan Yolsuzluk Haritasında” görüleceği üzere Kırgızistan bölge ülkelerine yakın şekilde 20-29 puan aralığında belirlenen renkte, yolsuzluğun yüksek olduğu grupta yer almaktadır. Yolsuzluk haritada da görüleceği gibi sadece Kırgızistan’da değil dünya genelinde büyük bir sorun olarak baş göstermektedir (Şekil.4).

Şekil 4. Dünya’da (177 Ülke/Bölgeyi Kapsayan) Kamu Sektöründe Algılanan Yolsuzluk Haritası

Kaynak: www.ei.com (Transparency International Corruption Perceptions Index 2013)

Dünya Bankası tarafından 2013 yılında yayınlanan 270 firma ile yapılmış “İş Ortamı ve İşletme Performansı Anketi” (BEEPS) anketi ise önemli veriler sağlamaktadır (Tablo 3). Buna göre yolsuzluk; ekonomik belirsizlik ve siyasi istikrarsızlıkla birlikte özel sektör ve dış yatırımcı açısından bir ülkede iş yapabilmeyen önündeki üç büyük sorundan bir tanesidir. Üretici firmalarla yapılmış olan ankette, yolsuzluğun özellikle küçük ve orta ölçekli firmalar için büyük bir sorun olduğu görülmektedir. Büyük firmalar yolsuzluğun olduğu bir ortamda sahip oldukları mali ve finansal güçleri ile küçük ve orta ölçekli firmaları dışlayabilmekte ve piyasayı ele geçirebilmektedirler.

Bununla birlikte yolsuzluk kayıt dışı ekonomiyi de ciddi ölçüde beslemektedir. Ulusal ajans tarafından açıklanan verilere göre Kırgızistan’da GSMH’nin %39’u civarında bir kayıt dışı ekonomi tahmin edilmektedir (Kyrgyzstan Security Newswire: 2012). İşletmeler yolsuzluk yanında, ağır regülasyon ve yetersiz denetim ile karşılaştıklarında, kayıt dışı faaliyetlere yönelebilmektedirler (Singh ve diğerleri, 2012: 1).

Tablo 3. Kırgızistan'da Faaliyet

Gösteren 270 Firma İle Yapılmış Giriřimcilik Anketi (Yolsuzluk Algısı)

Ekonomi	Yıl	Alt Grup	Alt Grup Düzeyi	Ortalama	Rüşvet Vakası (En az 1 kere rüşvet	Rüşvet Oranı (İstenen g.resmi	Vergi memurları ile görüşmede	Hükümet taahhüdünü gıvence	Hükümet taahhüdünün gıvence	İşletme lisansı almak için hediye	İşhalat lisansı almak için hediye	İnşaat ruhsatı alabilmek için hediye	Elektrik hattı baęlatmak için hediye	Su hattı baęlatmak için hediye	"İşlerin yapılması" için kamu	Yolsuzluğu büyük bir engel olarak	Yargı sistemini büyük bir engel
					ödemis firmaların %'si)	ödeme veya hediyelerin, kamu	hediye/para veren firmaların %'si	altına almak için hediye veren	altına almak için istenen hediyein	veren firmaların %'si	veren firmaların %'si	veren firmaların %'si	veren firmaların %'si	veren firmaların %'si	görevhilerine hediye veren	tanımlayan firmaların %'si	olarak tanımlayan firmaların %'si
Tüm Ülkeler	2013			Ortalama	17,3	13,1	12,2	26,7	1,8	13,6	12,7	22,4	15,8	16,3	19,1	35,3	16,8
Doğu Avrupa & Orta Asya	2013			Ortalama	13,8	10,6	9,8	26,0	1,6	9,7	10,4	23,3	12,3	9,2	16,7	24,3	9,0
Kırgızistan	2013			Ortalama	60,5	54,4	55,9	61,8	2,7	54,9	65,4	40,6	52,0	69,8	52,1	59,3	4,0
Kırgızistan	2013	Sektör	İmalat	Ortalama	49,4	41,9	43,6	39,8	2,3	57,4	38,6	34,2	43,5	n.a.	39,8	50,0	5,1
Kırgızistan	2013	Sektör	Tümü	Ortalama	65,4	59,8	61,1	71,5	2,9	53,7	71,7	43,6	55,1	72,1	57,5	63,6	3,4
Kırgızistan	2013	Sektör	Perakende	Ortalama	75,5	59,6	69,1	93,5	3,9	23,9	43,9	69,4	80,5	79,3	70,3	60,9	8,7
Kırgızistan	2013	Sektör	Diğer Hizmetler	Ortalama	63,5	59,8	59,6	64,7	2,5	59,5	76,2	39,3	43,2	68,7	55,2	64,1	2,4
Kırgızistan	2013	Büyükölç	Orta Ölçek (20-99)	Ortalama	57,2	51,5	52,5	58,1	2,4	52,6	74,8	39,2	49,4	n.a.	54,9	50,0	2,0
Kırgızistan	2013	Büyükölç	Küçük Ölçek (5-19)	Ortalama	63,1	59,9	61,1	80,8	3,7	54,4	n.a.	52,4	n.a.	n.a.	52,0	68,5	4,6
Kırgızistan	2013	Büyükölç	Büyük Ölçek (100+)	Ortalama	64,4	50,4	54,1	37,2	1,7	61,5	56,6	39,0	59,5	n.a.	43,7	65,1	8,2
Kırgızistan	2013	Lokasyon	Biřkek	Ortalama	68,9	63,1	62,3	58,3	2,1	76,4	70,0	59,9	75,3	91,0	56,5	64,4	4,0
Kırgızistan	2013	Lokasyon	Çuy + Talas	Ortalama	43,7	38,0	46,8	49,1	2,5	33,5	n.a.	37,5	n.a.	n.a.	45,6	54,1	2,7
Kırgızistan	2013	Lokasyon	Issık - Göl	Ortalama	41,9	38,0	37,3	51,1	3,3	69,6	n.a.	0,0	n.a.	n.a.	52,0	54,1	13,7
Kırgızistan	2013	Lokasyon	Narın	Ortalama	48,9	40,8	48,9	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	...	43,9	43,9	0,0
Kırgızistan	2013	Lokasyon	Güney	Ortalama	34,9	26,4	29,5	42,5	3,2	32,3	n.a.	13,8	n.a.	n.a.	31,7	46,2	5,8
Kırgızistan	2013	İhracat Türü	Toplam satışların % 10 veya daha fazlası doğrudan ihracat	Ortalama	59,7	46,2	43,7	n.a.	n.a.	82,8	89,0	0,0	n.a.	...	65,8	51,2	1,4
Kırgızistan	2013	İhracat Türü	İhracatı bulunmamaktadır.	Ortalama	60,6	55,2	56,8	60,0	2,8	50,5	55,7	47,2	49,6	69,8	50,9	60,0	4,2
Kırgızistan	2013	Üst Yönetici	Kadın	Ortalama	58,6	54,9	54,4	55,4	1,6	68,4	59,9	57,5	87,5	n.a.	54,8	66,5	4,5
Kırgızistan	2013	Üst Yönetici	Erkek	Ortalama	61,3	54,2	56,5	63,9	3,1	50,2	68,2	35,7	41,0	60,7	51,0	56,3	3,7
Kırgızistan	2013	Mülkiyet	Yerli	Ortalama	59,6	53,4	54,8	62,0	2,7	49,6	56,0	41,9	46,7	64,3	52,5	56,6	4,8
Kırgızistan	2013	Mülkiyet	% 10 veya Daha Fazlası Yabancı Sermaye	Ortalama	63,1	57,2	59,3	60,9	2,8	77,6	73,1	35,5	n.a.	n.a.	50,8	67,7	1,4

Kaynak: www.enterprisesurveys.org

e-Yönetişim modellerinin başarılı olabilmesi her ne kadar sistemlerin kusursuz olmasına bağlı olsa da vatandaşa erişimi ve uygulama düzeyi ile de doğru orantılıdır. Bilgi çağının en önemli icatlarından biri olan internet, genel amaçlı bir teknoloji olup, ekonomiyi birçok yönden etkilemekte, büyüme, beşeri sermaye, bilginin dağıtımı ve e-devlet gibi birçok alanda altyapıyı kurmakta, yönetişimi kolaylaştırmakta ve yukarıda da gördüğümüz gibi yolsuzluğu da azaltmaktadır (Andersen vd, 2011: 29). Bu açıdan bakıldığında Kırgızistan'da internet, 2000 yılında 52 bin kişiye ulaşmakta iken 2012 yılında ise bu rakam 2 milyon kişiyi aşmıştır (Tablo 4).

Bilinen son rakamlara göre ise nüfusun yaklaşık %40'ı internete ulaşabilmekte, bu oran Asya ortalamasının hayli üstünde bir seviyede bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında e-yönetişim uygulamalarının etkinliği ile birlikte yolsuzlukla mücadelede Kırgızistan'ın avantajlı bir konumda olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Tablo 4. Kırgızistan'da İnternet ve Facebook Kullanımı

İnternet Kullanımı, Nüfus Verileri Ve Facebook İstatistikleri						
Ülkeler	Nüfus (2012 Yaklaşık)	İnternet Kullanıcıları (2000 Yılı)	İnternet Kullanıcıları 30.06.2012	Yaygınlık (Nüfusun %)	Kullanıcılar % Asya	Facebook 31.12.2012
Kırgızistan	5,496,737	51,6	2,194,400	39.9 %	0.2 %	109,06
Asya Ülkeleri	3,922,066,987	114.304.000	1,076,681,059	27.5 %	100.0 %	254,336,520
Toplam	7,017,846,922	100.0 %	2,405,518,376	34.3 %	100.0 %	975,943,960

Kaynak: www.internetworldstats.com

5. Kırgızistan'da e-Yönetişim Yoluyla Yolsuzlukla Mücadele

Yolsuzluk bakımından Kırgızistan'daki durum genel hatlarıyla resmedildikten sonra Kırgızistan'da yolsuzlukla mücadele konusunda özellikle e-yönetişim alanında atılan adımlar değerlendirilecektir.

1990'ların sonlarına doğru telekomünikasyon ağı ve Trans Asya Avrupa (TAE³) fiber optik projelerinin tamamlanması ve 1998'de Cumhurbaşkanı Akayev'in Davos'ta duyurduğu Kırgızistan'ın "Bilgi Toplumu Tercih" konuşması ile 2002 yılında başlatılan e-devlet stratejisinde Kırgızistan'da kamu hizmetlerinde elektronik sistemlerin ve kapalı ve açık devre ağ sistemlerinin kullanılması teşvik edilmiştir. Ancak uzmanlar, e-devlet, e-ticaret (e-ekonomi) ve e-egitim alanında 2003-2005 ve 2006-2010 yıllarını kapsayan iki aşamalı dönemler için belirlenen hedeflerin ancak %30'una ulaşılabilirdiğini dile getirmektedirler⁴.

³ TAE, Asya'dan Avrupa'ya fiber optik kablolar yoluyla modern telekomünikasyon işletmelerinin bağlantısının sağlandığı bir projedir.

⁴ http://www.timesca.com/index.php?option=com_content&view=article&id=13705:kyrgyzstan-to-introduce-e-government-strategy&catid=78:politic-a-opinion&Itemid=566

2014 yılı Nisan ayında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) işbirliği ile belirlenen son Stratejik Planda ise 2014-2017 yılları için Kırgızistan’da e-Devlet Eylem Planı ilan edilmiştir. Daha önceki plarlardan farklı olarak bu planda üzerinde önemle durulan husus, yönetim sistemlerinde ve vatandaşlara hizmet sunumunda doğrudan yolsuzluğu önlemek ve hizmet kalitesini arttırmaktır. Stratejinin uygulanması amacıyla kurulan “Ulusal e-Devlet Merkezi”, uygulayıcı idareler ile yerel idareler arasında bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı ve uygulanması gibi konularda koordinasyonu sağlamaktadır. Bu plan ile arzulanan hedeflere ulaşılmasında en büyük sorun, yerelde bazı kesimlerde internet erişiminin yeterli düzeyde olmamasıdır. Kırgızistan’da halkın %64’ü kırsal alanda yaşamaktadır⁵. e-Yönetişim ile istenen hedeflerin gerçekleştirilmesi ayrıca vatandaşların yeterli düzeyde bilgi ve iletişim teknolojileri açısından kullanım kapasitesi ve dolayısıyla eğitim düzeylerinin yüksek olmasına da bağlıdır. Son eylem planında bu konu üzerinde ayrıca durulmaktadır.

İşletmelerin faaliyet ve/veya faaliyetlerini sürdürebilmesi için gereken prosedürlerin, denetimlerin, lisans ve izinlerin alınması, basitleştirilmesi veya azaltılması amacıyla geliştirilmiş olan One Stop Shop (Tek Durak) uygulaması, Kırgızistan’da 2012 yılından bu yana uygulanmakta ve bu uygulama sayesinde 72’den fazla lisans uygulaması kaldırılmış ve lisansa konu faaliyetler için gerekli işlemlerin sayısı da 500’den 220’ye düşürülmüştür. Bazı ajanslar ve kamu kurumları yeniden dizayn edilerek veya birleştirilerek kamu çalışanlarının sayısı da %15 civarında azaltılmıştır. Devlet tarafından sunulan hizmetlerin sayısı da yaklaşık 200 bin’den 386’ya düşürülmüştür. (European Bank for Reconstruction and Development, 2012: 123).

“Akaryakıt ve Enerji Sektörü Şeffaflığı Girişimi (FESTI)⁶”, 2011 yılı Haziran ayında başlatılmış, enerji sektöründe şeffaflığı ve hesap verilebilirliği artırmayı amaçlamıştır. 2009 yılında küresel ölçekte patlak veren enerji krizine karşı çözüm üretmek amacıyla kurulan yönetim sistemi sayesinde daha şeffaf bir görünüme bürünen sektörde, iletim hatlarında 200 milyon USD düzeyinde tasarruf yapılmış ve yolsuzluk karşıtı sivil toplum kuruluşlarının gözetimine de olanak sağlanmıştır⁷.

Sağlık Hizmetlerinde UNDP’nin desteklediği e-Sağlık projesi ile ana bölge hastanesi alanında uzman doktorlar, o bölgeye bağlı yerel sağlık çalışanlarıyla e-sağlık teknoloji sistemini kullanarak iletişime geçebilmekte ve gerekli hayat kurtarıcı bilgileri ve teşhis, ilaç tavsiyesi gibi tıbbi desteği sunabilmektedirler. Bu şekilde hem gereksiz ilaç sarfiyatı gibi sağlık harcamalarının, hem de vatandaşlar tarafından yapılan usulsüz ödemelerin ve yolsuzluğun

⁵ <http://country-facts.findthebest.com/1119/Kyrgyzstan>

⁶ The Fuel and Energy Sector Transparency Initiative

⁷ <http://www.wri.org/blog/2011/12/kyrgyzstan-makes-progress-electricity-sector-reform>

önüne geçilebilmektedir.

Özellikle son yıllarda uluslararası organizasyonlarla sıkı işbirliğine giden Kırgızistan UNDP ve Dünya Bankası koordinasyonu ile yönetim ve yolsuzlukla mücadele gibi konularda çeşitli projeler yürütmektedir. Elektronik yönetim konusunun uzmanlık gerektiren bir konu olması sebebiyle tecrübesi yüksek organizasyonlarla işbirliğine gidilmesi görevdeşlik yaratarak, geleneksel yönetimden elektronik devlete geçiş sürecini kısaltacaktır.

UNDP, Kırgızistan'a 2002 yılından bu yana geleneksel devletten e-devlete geçiş sürecinde desteğini sürdürmektedir. UNDP'nin çalışmaları iyi yönetim alanında temel olarak üç konuya odaklanmıştır;

- i. Âde mi merkezîyetçilik ve yerel öz-yönetişimin sağlanması,
- ii. Etkin adalet sistemi/yolsuzlukla mücadele ve
- iii. Parlamento reformu

“Demokratik yönetim programı”; Cumhurbaşkanlık, Başbakanlık, Adalet Bakanlığı, Cumhuriyet Başsavcılığı, Ombudsmanlık Enstitüsü, diğer Bakanlıklar ve sivil toplum örgütleri ile birlikte yönetişimin demokratik ilkelerini yükseltmek ve kapasitesini güçlendirmek amacıyla ortak bir şekilde çalışılmaktadır⁸.

Dünya Bankası da 1992 yılından bu yana ekonomik ve demokratik reform amaçlı olarak yaklaşık 1 milyar USD kadar hibe ve imtiyazlı kredilerden oluşan finansal destekte bulunmuştur. En son olarak ise “Ulusal Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi” ve “Orta Vadeli Kalkınma Programında” belirlenen iyi yönetim, yolsuzlukla mücadele ve makro ekonomik istikrarı sağlamak amacıyla 1. Kalkınma Politikası Operasyonu (DPO1) adlı finansal destek programı 2013 yılında başlatılmıştır⁹.

6. Sonuç ve Değerlendirme

Küreselleşme ve bilgi toplumunun yaygınlaşması ile yolsuzluk, özellikle son dönemlerde gerek gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin tamamında karşılaşılan, kimi ülkelerde ciddi sorunların başında gelen ve ekonomik ve sosyolojik boyutu da olan bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Hem ekonomik gelişme ve kalkınmada, hem de demokratikleşme önünde büyük bir engel olan yolsuzluk, bireyler arasındaki rekabeti ve gelir dağılımını olumsuz etkileyerek toplumun geneli üzerinde uzun vadede büyük yaralar açabilmektedir.

Bilgi ve iletişim araçlarının yaygınlaşması, vatandaşlar ile devlet kurumları arasındaki etkileşimi artırmıştır. Küresel rekabette her ülke için bu tür teknolojik alt yapı sistemlerinin

⁸ www.kg.undp.org/content/kyrgyzstan/en/home/presscenter/pressreleases/2014/04/10/new-e-governance-strategy-is-discussed-as-a-mean-to-improve-public-services-and-curb-corruption

⁹ www.worldbank.org/en/news/press-release/2013/07/25/world-bank-supports-critical-reforms-kyrgyz-republic

geliştirilmesi öncelikli bir hale gelmiştir.

Demokratik toplumlarda bu gelişen teknolojik altyapı ile birlikte yolsuzlukla mücadelede bilgi ve iletişim araçlarının yaygınlaşması, geleneksel devletten, e-devlete dönüşüm ve yönetimden vatandaşlar ile etkileşime önem veren e-yönetişime geçiş, hem doğrudan hem de dolaylı olarak yeni bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır.

“S.M.A.R.T.” yani basit, etik, hesap verilebilir, duyarlı ve şeffaf bir yönetişimin elektronik versiyonu olarak karşımıza çıkan e-yönetişim literatürde yolsuzlukla mücadelede etkin bir yol sağlamaktadır.

Literatürde e-devlet ve e-yönetişim gibi bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanan ve yolsuzlukla mücadelede hatırı sayılır ilerlemeler kaydeden çok sayıda örnek ülke ile ilgili çalışmalar bulunmaktadır. Ancak bu mücadelede elektronik sistemlerin, bilgi depolarının ve web portallarının kullanıcı dostu olması, tam güvenlik sağlaması, sürekli güncellenebilir olması ve özellikle güvenlik açıklarına müsaade etmemesi hayati önem arz etmektedir.

Kırgızistan Asya'nın merkezinde 5 buçuk milyonluk, genç bir nüfusa sahip, nüfusunun %65'i kırsal kesimde faaliyet gösteren, tarım ve madencilığe dayalı ekonomisi ile Türkî Devletler ve Çin arasında küresel ekonomik konjonktürde gelecek vaat eden bir ülke olsa da tarihsel, siyasi ve jeopolitik bağlamda geçmiş hükümetler döneminden kalan bir yük ile yoluna devam etmektedir.

İşsizlikten sonra 2. büyük sorun olarak yolsuzluk, ülkenin gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu sebeple yeni hükümet bu yönde çok ciddi adımlar atmaktadır. Bilgi ve iletişim, teknolojik alt yapı yatırımları ile özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerinin kamu kesiminde kullanımına yönelik reformlar yapılmış ve taahhütler verilmiştir. Yolsuzluk endekslerinde oldukça geri sıralarda yer alsa da son dönemlerde atılan adımlar ülke sıralamasını olumlu yönde etkilemektedir.

e-Yönetişimin yolsuzlukla mücadelede etkisinin olumlu yönde olduğu literatürde sıklıkla dile getirilse de, etkisini artırabilmek için öncelikli olarak kırsal kesimin iletişim alt yapısının kuvvetlendirilmesi ve tüm ülke genelinde eğitim kalitesinin yükseltilmesi gerekmektedir.

Yolsuzluk kısa sürede bazı kesimler için işlerin yürümesi adına bir çözüm yolu sunabilir ancak işlerin sürekli olarak piyasa rekabeti dışı yöntemlerle çözüldüğü ülkelerin başarılarının kısa vadeli olacağı da bilinmektedir. Bu nedenle yolsuzluğun kısa vadede işleri çözdüğü, kolaylaştırdığı veya hızlandırdığı gibi bir algı yanılmasına düşmeden, uzun vadede toplum üzerindeki ahlaki etkisini de önemseyerek, sürekli kendini yenileyen piyasaya dayalı ve verimlilik artırıcı mücadele yöntemleri üzerinde durulmalıdır. Küreselleşen dünyada geri kalmamak için böyle bir yöntemin benimsenmesi son derece önemlidir.

Kaynakça

- Aktan, C. C., (2001), "Siyasal Ahlak ve Siyasal Yozlaşma", Yolsuzlukla Mücadele Stratejileri, Coşkun Can Aktan (Ed.), Hak-İş Yayınları, Ankara, ss. 51-60.
- Andersen, T. B. (2009), "e-Government as an anti-corruption strategy", *Information Economics and Policy*, 21(3), 201-210.
- Andersen, T. B., Bentzen, J., Dalgaard, C. J., ve Selaya, P. (2011), "Does the Internet Reduce Corruption? Evidence from US States and across Countries", *The World Bank Economic Review*, 1hr025.
- Backus, M. (2001), "e-Governance and developing countries-introduction and examples", IICD Research Report No. 3.
- Bertot, J. C., Jaeger, P. T., ve Grimes, J. M. (2010), "Using ICTs to create a culture of transparency: e-government and social media as openness and anti-corruption tools for societies", *Government Information Quarterly*, 27(3), 264-271.
- Bhuiyan, S. H. (2011), "Modernizing Bangladesh public administration through e-governance: Benefits and challenges", *Government Information Quarterly*, 28(1), 54-65.
- Cisar, O. (2003), "Strategies for using information technologies for curbing public-sector corruption: The case of the Czech Republic (CR)", Open Society Institute, Budapest. Erişim: 2 Mayıs 2014 <http://pdc.ceu.hu/archive/00001820/01/Cisar.pdf#search=ICTs%20for%20AntiCorruption%20and%20transparency%20in%20public%20administration>
- Demirel, Demokaan (2010), "Yönetişimde Yeni Boyut: e-Yönetişim", *Türk İdare Dergisi*, 466, 65-94.
- Doğan, K. C., ve Ustakara, F. (2013), "Kamuda Bir Yapılanma Dönüşümü Olarak e-Devlet ve e-Yönetişim İlişkisi Üzerine.", *Global Journal of Economics and Business Studies Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, Sayı: 3, 1-12.
- Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013; (2007), "Kamuda İyi Yönetişim", DPT Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.
- DPT, (2007), "Kamuda İyi Yönetişim", Özel İhtisas Raporu, 9.Kalkınma Planı (2007-2013), Yayın No: DPT 2721, Ankara.
- Eigen, P. (1995), "Bündnispartner im Kampf gegen internationale Korruption", International Conference "Korruption in Deutschland" of the Friedrich-Ebert-Stiftung, Berlin, 16-17 February.
- Elbahnasawy, N. G. (2014), "e-Government, Internet Adoption, and Corruption: An Empirical Investigation", *World Development*, 57, 114-126.
- Erdal, M. (2002), "Elektronik Bilgi Çağında Kamu Yönetimi ve Bir Yerel Yönetim Uygulaması", I. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, Bildiriler Kitabı, 10-11 Mayıs, ss.165-181, Kocaeli.
- European Bank for Reconstruction and Development, (2012), "Kyrgyz Republic Country Assessment". <http://www.ebrd.com/downloads/research/transition/assessments/kyrgyzrepublic.pdf> 122-123.
- Finger, Matthias ve Gaëlle Pecoud (2003), "From e-Government to e-Governance? Towards a model of eGovernance", *Electronic Journal of e-Government*, 1(1), 1-10.
- Gordon, Thomas F. (2012), "eGovernance and its Value for Public Administration", http://www.lefis.org/outcomes/proposals/technical_archivos/legal_knowledge_based_systems_for_%20egovernance_and%20_public_administration.pdf, (Erişim Tarihi: 14.06.2014)
- Kaufmann, D. (1997), "Corruption: The Facts", *Foreign Policy*, No: 107, pp. 114131.

- Klitgaard, R. (1988), "Controlling corruption", In Goudie, A. W., & Stasavage, D. (1997); "Corruption: The Issues", OECD Development Center. Working Paper No. 122. Erişim: 04 Mayıs 2014 <http://www.oecd.org/dev/poverty/1849511.pdf>.
- Klitgaard, R. (1995), "National and international strategies for reducing corruption", Presented to OECD Symposium On Corruption And Good Governance, Paris. In Goudie, A.W., and D. Stasavage (1997), "Corruption: The Issues", OECD Development Center. Working Paper No. 122. Erişim: 4 Mayıs 2014 from: <http://www.copenhagenconsensus.com/sites/default/files/pp-corruption1finished.pdf>.
- Klitgaard, R. (1996), "Bolivia: Heating sick institutions in La Paz", In Patrick, M. (Ed.). "Governance and the economy in Africa: Tool for analysis and reform of corruption", College Park, Md.: Center for Institution Reform and the Informal Sector. In Tangkitvanich, S. "Designing e-government Services to Combat Corruption in Developing Countries", The ASEM Conference on Globalisation and ICT. 10– 12 March 2003, Malmö and Helsingborg, Sweden Session IIB, March 1. Thailand Development Research Institute, Thailand. Erişim: 18 Mayıs 2014 <http://www.iked.org/Publications%20-%20ASEM.html>
- Kanungo, V. (2004), "Citizen Centric e-Governance in India: Strategies for Today, Vision for Future. New Delhi: Society for Promotion of e-Governance".
- Kyrgyzstan Security Newswire, 2012, "Shadow economy accounts for 39% of Kyrgyz GDP. <http://www.universalnewswires.com/centralasia/kyrgyzstan/security/viewstory.aspx?id=13361>
- Mahmood, R. (2004), "Can information and communication technology help reduce corruption? How so and why not: Two case studies from south Asia", *Perspectives on Global Development and Technology*, 3(3): 347–373.
- Morgan, A. L. (1998), "Corruption: Causes, Consequences and Implications", The Asia Foundation Working Paper Series, No: 9, October.
- Nichol, J. (2012), "Kyrgyzstan: Recent Developments and U.S. Interests", Congressional Research Service 7-5700, Erişim: 10 Mayıs 2014, <http://fas.org/sgp/crs/row/97-690.pdf>.
- Palvia, Shailendra C. Jain ve Sushil S. Sharma (2007), "e-Government and e-Governance: Definitions/Domain Framework and Status around the World", Foundation of e-government, 5th International Conference on e-governance (ICEG), 28-30 December 2007, Hyderabad, 1-12.
- Pardhasaradhi, Y., ve Reddy, M. V. R. (2013), "Fostering e-Governance to fight Corruption: The Indian Experience". 한국행정학회 추계학술발표논문집, 2013(단일호), 1131-1143.
- Pathak, R. D., Singh, G., Belwal, R., ve Smith, R. F. I. (2007), "e-Governance and Corruption-developments and Issues in Ethiopia", *Public Organization Review*, 7(3), 195-208.
- PwC, (2013), "Identifying and Reducing Corruption in Public Procurement in the EU". Erişim: 1 Mayıs 2014, http://ec.europa.eu/anti_fraud/documents/anti-fraud-policy/research-and-studies/identifying_reducing_corruption_in_public_procurement_en.pdf
- Ricks, S. (1995), "Economic analysis of economic crime with special reference to corruption and bribery", Berlin: VWF.
- Rose-Ackerman, S. (1978), "Corruption: A study in political economy", New York: Academic Press.

- Rose-Ackerman, S. (1994), "Reducing bribery in the public-sector", In Duc, V. T. (Ed), "Corruption and democracy: Political institutions, processes and corruption in transition states in east-central Europe and in the former Soviet Union", In Goudie, A.W., and D. Stasavage. (1997), "Corruption: The Issues", OECD Development Center. Working Paper No. 122. Erişim: 4 Mayıs 2014 <http://www.oecd.org/dev/poverty/1849511.pdf>.
- Rose-Ackerman, S. (1999), "Corruption and government: Causes, consequences, and reform", Cambridge: Cambridge University Press.
- Rose-Ackerman. S. (2004), "The challenge of poor governance and corruption", Copenhagen Consensus Challenge Paper. Erişim: 17 Haziran 2014 <http://www.copenhagenconsensus.com/sites/default/files/pp-corruption1finished.pdf>.
- Roy, A., ve Karforma, S. (2011). "Risk and Remedies of e-governance Systems", Oriental Journal of Computer Science & Technology (OJCST), 4(02), 329-339.
- Saatçioğlu, Cem (2010), "Yerel Yönetimlerde Bilgi Sistemleri ve Teknolojileri: İstanbul Örneği", 8. Uluslararası Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, 28-31 Ekim 2010, İstanbul, 237-256.
- Shleifer, A. and R. W. Vishny, (1993), "Corruption", The Quarterly Journal of Economics, Sayı: 108, No: 3, pp. 599-617.
- Siddique, W. ve Khan, M. N. A., (2012), "From Governance to e-Governance: A Way Forward.", Adv. Eng. Tec. Appl. Vol.1 No. 1 (2012) 14-19.
- Singh, A., Jain-Chandra, S. ve Mohommad, A. (2012), "Inclusive Growth, Institutions, and the Underground Economy", IMF Working Paper, Erişim: 12 Mayıs 2014, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp1247.pdf>
- Tangkitvanich, S. (2003), "Designing e-government services to combat corruption in developing countries". The ASEM Conference on Globalisation and ICT. 10–12 March 2003, Malmö and Helsingborg, Sweden. Erişim: 3 Mayıs 2014 <http://www.iked.org/Publications%20-%20ASEM.html>
- Tanzi, V. (1998), "Corruption Around the World: Causes, Consequences, Scope, and Cures", IMF Staff Papers, Sayı: 45, No: 4, pp. 559-594.
- Tejasvee, Sanjay; S. S. Sarangdevot; Devendra Gahlot; Shruti Sandal (2010), "e-Governance and Effective Deliverance of Information and Services to Citizens Architecture", International Journal of Computer Science and Information Technologies, 1(4), 298-302.
- Uçkan, Ö. (2003), "e-Devlet, e-Demokrasi ve e-Yönetişim Modeli: Bir İlkesel Öncelik Olarak Bilgiye Erişim Özgürlüğü", Aylık Strateji ve Analiz e-Dergisi, 5, 1-19.
- Veraanki, M. (2009), "Egovernance Is Good Governance: A Case of India", eTransformation in Public Administration: From eGovernment to eGovernance, The Proceedings of International Conference on eGovernment Sharing Experiences, Turksel Kaya Bensghir (Ed.), 8-9 December Antalya, TODAİE Presswork No: 53, 280-291.
- Yıldırım, M. (2010), "e-Devlet ve Yurttaş Odaklı Kamu Yönetimi", Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Web Adresleri:

www.ipaidabrike.com

www.worldbank.org

www.transparency.org

www.ey.com

www.internetworldstats.com

www.quandl.com